

Samfundet

Bernt Berntsen Lomeland (1836 - 1900), en av hovedmennene bak menigheten Samfundet.

Samfundet, på folkemunne **Lomelendingane**, er en av de tre menighetene i Eigersund som går under betegnelsen [De sterktroende](#).

I slutten av 1880-åra ble det gjennomført flere store kirkereformer, og som vanlig er ved større reformer er det også betydelig motstand mot dem. I Helleland var motstanden særlig stor. Flere ulike grupper av opposisjonelle lekfolk brøt ut av kirken og dannet sine egne trosfelleskap.

Bernt B. Lomeland kom fra Lomeland i Helleland. Han var bosatt i Kristiansand hvor han var lærer. Han ble leder av en gruppe mennesker i Kristiansand og Helleland menigheter som først valgte å bli stående i kirken. De så det som sin oppgave å motvirke all denne «villfarelse» innenfra. De la til grunn en bokstavtro tolking av skriften og så seg selv som de eneste rette og trofaste kristne. De sto mot modernisering av språkbruk, nye lesebøker i skolen som ga barn innføring i mer allmenne kulturtradisjoner enn bare den religiøse, likestilling av landsmål og riksmål og at presten etter skoleloven i 1889 ikke lenger skulle være den selvskrevne formann i skolestyret.

Men da det kom en ny alterbok i 1889 var det slutt. Da kom det endelige beviset på at kirken var på ville veier. Resultatet ble at flere sterktroende i Helleland og Bjerkreim meldte seg ut av statskirken. De fikk straks følge av trosfeller i Kristiansandsområdet, Eigersund landsogn og Eigersund.

Utbryterne stiftet menigheten Samfundet første søndag i advent 1890 med to avdelinger, en i Kristiansand og en på "Vestlandet". Folkene i Vestlandsavdelingen var særdeles driftige, og allerede til sommeren 1891 kunne de innvie to kirkebygg, et i [Bedehusgaten 2](#) i Eigersund og et under Abrishammeren på Krossmoen i Helleland. I 1897 kunne de ta i bruk sine egne gravplasser på [Husabø](#) og på Krossmoen.

Bernt Lomeland ble menighetens forstander i Kristiansand, hvor han bodde, mens svogeren Torkild Valand ble den første forstander i Samfundet i Egersund, hvor han hadde startet [privat barneskole](#) i februar 1890. Denne ble overtatt av Samfundet da menigheten var stiftet. I kirken i Bedehusgaten var det innredet to klasserom, og her holdt skolen til fram til 1956, det året da ny skole i Årstaddalen sto ferdig. Menigheten startet også egen [almueskole](#) (skole for videregående undervisning) og egen lærerskole i kirken i Bedehusgaten. I 1897 bygde de sin egen skolebygning i [Årstadgaten 22](#) for almueskolen og lærerskolen. Dette undervisningstilbudet ble avsluttet i 1924.

Valand døde alt i 1892. Lomeland flyttet da fra Kristiansand til Egersund og overtok forstandervervet der. I midten av 1890-åra hadde menigheten 470 medlemmer. Den hadde absolutt størst oppslutning på bygdene, og særlig i Helleland, Bernt B. Lomelands fødested. Den var også i høy grad et fellesskap for familier. Lomeland jobbet hardt for sitt livsverk, og hadde ved århundreskiftet klart å samle 600 medlemmer. Men så ble han syk og døde i mars 1900.

Peder Olsen Nodland, kanskje best kjent som Per Nodland, ble valgt som forstander etter Lomeland. Han hadde vært med i styret fra begynnelsen av, og var en av Lomelands mest betrodde medarbeidere til tross for at de to var svært forskjellige. Mange av menighetens medlemmer hadde nærmest dyrket Lomeland, og var på vakt mot enhver uenighet om hans lære. Da Per Nodland kort tid etter at han tok over som forstander hevdet at to små avsnitt i en seks år gammel pinsehilsen ikke var i tråd med skriften gikk det aldeles galt og plutselig var menigheten delt i to. På det følgende årsmøte fikk Per Nodlands motstandere alle plassene i menighetens styre og benyttet anledningen til å kvitte seg med ham straks.

I tillegg til å bli kvitt Per Nodland måtte de også se at en tredjedel av medlemmene forsvant med ham. Denne flokken dannet så sin egen menighet, [Det Almindelige Samfund](#).

I dag har menigheten Samfundet i Eigersund 426 medlemmer¹⁾. De har kirke og skole med barne- og ungdomstrinn i Årstaddalen i Egersund og kirke på Krossmoen. De har også to gravplasser som er i bruk, en i Egersund fra 1923, beliggende ved [Kirkegården på Årstad](#) og den på Krossmoen.²⁾

1)

Antall medlemmer det ble mottatt trossamfunnsstøtte for i 2014

2)

Kilder: Harald Hamre: Egersund byhistorie, B2, s. 100ff, 407f; Svein Grødeland og Magnor Erlend Oma: Dei sterktruande (også foto); Menigheten Samfundet; <http://www.samfundet.org/index.php?page=menighet>; <http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/dalane/Hvor-mange-trossamfunn-far-stotte-i-Eigersund-3722432.html> - hentet 20.06.2015; Erling T. Endresen: Upubliserte manuskripter.

 Egersund byhistoriske leksikon
<https://dalanefolkemuseum.no/leksikon/>
 PDF produsert 14.06.2026 15:07.
 Artikkelen kan brukes fritt mot kreditering.

Produsert med støtte fra:
 Dalane Folkemuseum
 Museumsveien 20, 4373 Egersund
<https://dalanefolkemuseum.no>